

PÉTANQUE zábava i boj

MNOHO LIDÍ MÁ PÉTANQUE SPOJENOU SE STAŘÍKY V PARKU, KTEŘÍ SE SE SKLENIČKOU V RUCE A TŘEBA DOUTNÍČKEM V KOUTKU ÚST TÉTO HŘE ODDÁVAJÍ. TUTO HRU SI VŠAK OBLÍBILI LIDÉ RŮZNÉHO VĚKU I PROFESÍ. HRA JE FINANČNĚ NENÁROČNÁ A POGODOVÁ, JE TO ZÁBAVA, PŘI NÍŽ JE MOŽNÉ KOMUNIKOVAT SE SOUPEŘEM. U SOUTĚŽÍ JSOU VŠAK PRAVIDLA PŘÍSNÁ. POKUD JDE O BODY A TITULY, NASTUPUJÍ AMBICE A RIVALITA.

Brno je v rámci České republiky městem s nejvyšším počtem pétanque terénů. Obdobně je to také i v počtu každoročně pořádaných turnajů. Nejvíce se ale samozřejmě pétanque hraje ve Francii. Ať už v parcích, nebo profesionálně. „Do druhé světové války to byli pouze Francouzi, Belgičané, některé frankofonní země a tehdejší francouzské kolonie, kde pétanque znali,“ potvrzuje Jiří Musil, prezident Krajské asociace pétanque klubů Jihomoravského kraje. „Nástup na světovou scénu zaznamenala pétanque po roce 1945, kdy vznikla Mezinárodní federace pétanque a jeu Provençal (F. I. P. J. P.) a začaly se pořádat mezinárodní šampionáty. Dnešní F. I. P. J. P. sdružuje 65 národních svazů. Česká asociace pétanque klubů mezi ně patří od roku 1995. Počet registrovaných členů se celosvětově pohybuje kolem 600 tisíc. Z nich tvoří Francouzi více než polovinu. To hovoříme o registrovaných hráčích, u rekreačního sportu jde pouze o odhad. Sami Francouzi uvádí 10 až 15 miliardů hráčů,“ upřesňuje Musil.

Tak vysoké číslo je zřejmě dáno životním stylem. Ve Francii se nikam nespíchá. Vše je pohodové, stejně jako pétanque. Dalším důvodem mohou být klimatické podmínky. Na Francouzské riviéře a přilehlých středomořských oblastech zima, v našem slova smyslu, prakticky neexistuje. Pétanque se v zemi galského kohouta dá hrát s krátkou přestávkou necelých dvou měsíců prakticky celoročně.

„U nás je pétanque oficiálním sportem teprve dvanáct let. A to i přesto, že již dříve bylo možné se se hrou s ocelovými koulemi setkat nejen ve francouzských filmech. Česká asociace pétanque hráčů má přibližně tisíc registrovaných hráčů. Další počty se jen těžko odhadují. Mohu se pokusit o opatrný odhad, že se touto hrou v republice baví něco mezi 10–20 tisíci lidí. Pro pohodovou hru a zábavu je to finančně nenáročný a zřejmě vůbec nejdostupnější sport,“ tvrdí Petr Stoklásek, prezident pétanque klubu SOP FŇÁKY BRNO.

Oblíbeným areálem pétanque je okolí slavkovského zámku. Pěkný areál parku má pro tuto hru dokonalý povrch. Účastníci turnajů, nejen z frankofonních zemí, rádi navštěvují místa, kde byla psána jejich historie. Samozřejmě se ve Slavkově jedná o památnou bitvu tří císařů a jedno z největších Napoleonových vítězství. Před dvěma stoletími zde létaly vzduchem koule dělové, které plenily a rozsávaly zkázu,

v současnosti létají vzduchem také koule, tentokrát však ty, které rozdávají pohodu a radost ze hry.

Pétanque a Brno

„Svojí polohou, dostupností a prostředím vede pomyslný žebříček pétanque specializovaný areál v Lužánkách, kde je k dispozici dvanáct terénů, s přílehlými cestami až třicet. Byl vybudován před lety za značné podpory města Brna a Veřejné zeleně města Brna. Stal se prvním, pro náš malý sport veřejně přístupným místem na území republiky. Denně je možné se tam setkat s hráči, ať už soutěžícími nebo trénujícími,“ tvrdí Petr Stoklásek. Další areál je možné navštívit ve Slatině, zahrát si můžete na štěrkopískovém fotbalovém hřišti v Řečkovících, na stadiónu Sokola Brno I, štěrkopískovém fotbalovém hřišti na Lesné a v Útěchově. Pétanque slouží také atletický areál Rosnička, štěrkopískové hřiště v Žebětíně a celá řada dalších míst.

V roce 2001 se začala hrát v Brně soutěž nazvaná Brněnský pétanque pohár (BPP). Jde o otevřenou soutěž.

Možnost změřit svoje síly mají nejen hráči sdružení v klubech, ale kdokoli, kdo sestaví tým a do stanoveného termínu podá přihlášku. Hraje se jednou týdně od dubna do září. V soutěži si to rozdávají studenti i rodinné týmy. Pro ty,

reprezentačního týmu. Známe nadšence, kteří hrají i na sněhu. To je však spíše recese. S klesající teplotou klesá samozřejmě i výkon. Deštík za přiměřené teploty ani tak nevádí, člověk se musí jen patřičně obléct. Pokud je turnaj vypsan, koná se za každého počasí. Existuje i halová pétanque. Šampionáty mají ve svých propozicích konání výhradně v hale. Pokud chceme dohonit svět, haly jsou nezbytností," je si vědom Jiří Musil.

Brněnský pétanque pohár vznikl současně s prvním veřejným bouldromem v Lužánkách. „Abychom se motivovali, zrodila se myšlenka vytvořit soutěž pro všední den. Ustavili jsme herní řád, který stanovil základní pravidla soutěže. Letos je už na pořadu sedmý ročník. Do prvního ročníku se přihlásilo 16 tříčlenných týmů, letošních 41 týmů má na soupiskách celkem 219 hráčů. BPP je navíc postupovou soutěží. Nejlepší družstva hrají první ligu o Pohár, týmy druhé a třetí ligy o postup. Vše se odbyvá pouze v Brně a nejbližším okolí, celkem jde o 14 herních týdnů. Drtivá většina týmů má svůj domácí bouldrom v Lužánkách. Pro absolvování utkání musí družstvo postavit minimálně tři hráče tak, aby mohl být odehrán současně zápas jednotlivců a dvojic. Utkání uzavírá zápas trojic,“ zasvěcuje do brněnské soutěže Petr Stoklásek.

jíž nejsou zrovna na dovolené, jsou určeny večerní turnaje. Tradičně to bývají pátky. Začíná se vpoledvečer, po setmění je připraveno umělé osvětlení. Systém je nastaven tak, aby turnaj vyvrcholil finálovým zápasem kolem půlnoci. Atmosféra osvětleného bouldromu v Lužánkách je nenapodobitelná. Romantika. Jistěže jde v tomto případě vedle soutěžení především o přátelské setkání. Takže k romantice patří i patřičné občerstvení, třeba grilované.

kvalitnějšími hráči. Každoroční termínovka obsahuje asi osmdesát turnajů. Z toho v Brně a okolí jich je přibližně deset.

Brňané mají před zbytkem republiky výhodu. Sezónu tradičně zahajuje open turnaj pořádaný brněnskou pobočkou Alliance Française v rámci francouzských dnů BONJOUR BRNO, Brněnský pohár (liga) se hraje každý všední den od pondělí do čtvrtka, k tomu tři až čtyři prázdninové večerní turnaje, v září škola pétanque v rámci projektu Brno – zdravé město (Dny pro zdraví), v červnu probíhá Mistrovství města Brna v pétanque určené reprezentacím městských částí. „Do Brna putují pravidelně trofeje z mistrovství republiky. Nejužší republiková špička má řádově padesát hráčů. Většina z nich je právě z veletřního města. Každoročně jsou hráči a hráčky účastníky některého

Svoje mistrovství mají ženy a junioři. Pro hráče, držitele licence ČAPEK, je určen domácí šampionát. Všechny ostatní jsou pak open. Mezi ně patří turnaje z termínové listiny, jež se podle určeného klíče dělí na podniky superprestige, prestige a regional. Rozdíl je pouze v počtu bodů, kterým je daný turnaj ohodnocen. Platí, že čím vyšší hodnocení, tím je turnaj vyhledáván

Co se týká BPP, hrají jej pravidelně už několik let i týmy z brněnských divadel a další významné osobnosti. Vloni vyhrál Roman Onderka, na prvním ročníku Mistrovství města Brna městských částí to byla Miss České republiky Renata Langmannová. Otakar Motejl je nehrajícím pravidelným účastníkem brněnských turnajů.

I jeho zásluhou se bude příští rok otevírat pétanque sezóna na turnaji Alliance Française už podesáté. Nejvyšší počet titulů mezi hráči z Brna má v držení pětadvacetiletý Milan Hašek, který se dlouhodobě pohybuje i v popředí celostátního žebříčku.

Brno bylo prvním městem z východní a střední Evropy, které dostalo od F. I. P. J. P. (světová federace pétanque) důvěru k pořádání vrcholného turnaje – 9. mistrovství světa juniorů. To vše za významné finanční podpory města Brna a Jihomoravského kraje a pod záštitou primátora a hejtmána. Turnaje se zúčastnilo 29 týmů z 28 zemí a čtyř kontinentů, což je v juniorské kategorii rekordní účast, dosud nepřekonaná. Hrál se v hale ve Vodově ulici na dvanácti hřištích. Šlo o speciální povrch tvořený prefabrikovanými díly (třívrstvý koberec polepený šterkem) a udusaný šterkopísek, podobný přirozenému terénu původní pétanque – parkovým cestám. „Terén jsme poprvé představili na světovém šampionátu v Ženevě a ihned vzbudil zaslouženou pozornost a zvědavost. V Brně pak sklidil uznání i těch největších odborníků. Byl

označen za revoluční a ideální při řešení výstavby hřišť na pétanque ve sportovních halách,“ prozrazuje Jiří Musil. ■

Petr Podroužek

Původ hry

Přímým předchůdcem pétanque je prapůvodní francouzská hra, která se jmenuje provensálské koule. Vznik pétanque se datuje do roku 1907, kdy byl odehrán historický zápas v provensálském městečku La Ciotat. Jules Hugues, přezdívaný „le Noir“, nemohl kvůli revmatismu pokračovat ve své hráčské kariéře. Své hody hrál vsedě z určeného místa – z namalovaného kruhu, kdy cíl (košonek) byl umístěn ve vzdálenosti 5–6 m. Přibližoval tedy koule ke košonku z místa, bez rozběhu. Tento způsob se zalbil majitelům zdejší kavárny Ernestovi a Josephovi Pitiotovým. Oba bratři rychle pochopili výhody této inovace a Ernest sepsal finální pravidla. Narodila se pétanque a právě v letošním roce slaví sté výročí svého vzniku. Zatímco provensálské koule zůstaly prakticky regionálním francouzským sportem, pétanque pokračuje ve vítězném tažení v celosvětovém měřítku.

Kromě zmíněného odhozu koule z místa mezi základní odlišnosti patří to, že se hraje na menší ploše, hráč hraje bez rozběhu, jeho nohy jsou při odhodu u sebe, hod je prováděn z určeného místa – kruhu. Tyto novinky se ukázaly jako velmi prospěšné. Nová hra umožnila zapojení do sportu i širokému okruhu lidí s postižením nebo menší pohyblivostí.

Pravidla hry

Pétanque lze hrát na jakémkoli nepevném povrchu s výjimkou trávy, holého asfaltu a betonu. Princip hry je jednoduchý. Snad každý Čech hrál dříve čáru nebo kuličky. Stejně jako v těchto kláních jde v pétanque o to, přiblížit předmět (minci, kouli) k cíli. Jen místo čáry nebo důlku je cíl pohyblivý. V případě pétanque je cílem dřevěná kulička o průměru 30 mm. Název cíl je však uveden pouze v oficiálních pravidlech. Hráči pétanque jej znají pouze jako prasátko nebo košonek. Vyhrává samozřejmě ten, kdo je blíže právě ke košonku.

Velkou výhodou pétanque je pak variabilita počtu hráčů. Hrát může jeden proti jednomu. V tomto případě má každý hráč tři koule. Pokud hrají dvojice nebo trojice, liší se počet koulí. V případě dvoučlenného týmu má každý hráč k dispozici tři koule, v případě trojic pouze dvě. Celkový počet koulí v týmu je tedy vždycky šest.

Zápas může teoreticky skončit minimálně za tři, maximálně za 25 her. V praxi začátečníci tápou, jak je to se střídáním hráčů a soupeřů. V rámci týmu je to prakticky jedno. Pro střídání v odhodech mezi

soupeři platí jednoznačně, že vždy hází ten hráč (tým), jehož koule je v daném okamžiku dále od košonku.

Pravidla neurčují, jakým způsobem dopraví hráč kouli ke košonku. Způsobů hodu je tedy mnoho. V praxi, protože je nejpřesnější, se osvědčil jednoznačně hod s protirotací, to znamená, že koule je držena takzvaně nadhmatem. Hráč umístí kouli do dlaně a zabalí prsty k zápěstí. Otočí ruku tak, aby hřbet ruky směřoval ke košonku. Po odhadu síly hodu a zaměření zápřahem ruky kouli odhodí. Protože při tom musí otevřít prsty, koule tím získá zmíněnou protirotaci, kterou je koule po dopadu zbrzděna. Docílí se tak přesnějšího umístění koule.

Hrací koule

Koule jsou ocelové, duté, vyráběné speciálními technologiemi. Vyrábějí se koule hladké, různě drážkované nebo tzv. želvy, kdy povrch připomíná krunýř. Nejběžnější a nejdostupnější jsou ty, které lze za pár stokerun zakoupit v obchodních řetězcích. Jde o koule čínské, rekreační, tedy pro občasné hráče. Následuje sortiment koulí tréninkových. Jejich stavba, kvalita oceli, hmotnost a velikost se již blíží koulím soutěžním. Jsou cenově stále ještě velmi příznivé, sadu tří kusů lze pořídit za zhruba 700–1000 korun.

Samostatnou kapitolou jsou koule soutěžní, homologované s certifikátem. Hráč, který si je pořídí, má mimo jiné jistotu, že jeho sada, která sestává ze tří totožných kusů, je na zeměkouli ojedinělá. Mimo značku výrobce, označení hmotnosti a modelové řady výrobce je na každé kouli vyznačeno sériové číslo. Pouze s těmito koulemi je možné hrát na národních a mezinárodních šampionátech, obdobně tak na velkých prestižních turnajích. Průměr soutěžních koulí v sadě je od 70,5 do 80 mm, hmotnost 660 až 800 g a tvrdost zhruba 100 až 150 kg/mm². Zjednodušeně řečeno, průměr koule je přímo závislý na velikosti ruky, která bude koulí házet.

Jako i v jiných sportech je každý soutěžní hráč specializován na svůj úkol v týmu. Přibližovač (specialista na přiblížení se koulí ke košonku) zpravidla používá koule menšího průměru, vyšší hmotnosti, vyšší tvrdosti a často s výraznějším (hustějším) drážkovaním. Vyrážeč (specialista na vystřelení soupeřovy koule) používá koule větších průměrů, nižších hmotností, nižších tvrdostí a zpravidla bez drážkování. Pro univerzála (musí umět jak přiblížit, tak vystřelit) jsou nevhodnější koule střední velikosti, hmotnosti, tvrdosti i dezénu. Ceny sady soutěžních koulí se pohybují mezi 1700 až 8000 korunami. ■